

Nr 332.

Av herr **Bagge**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 216 angående anslag till bekämpande av arbetslösheten framhåller departementschefen att tvekan icke på något håll kan råda därom, att ett av de mest beklämmande dragen i det nuvarande arbetslöshetstillståndet utgöres av läget för de unga som uppnått arbetsför ålder, men ännu icke lyckats få fast anställning i något yrke. Enighet torde därför också råda, framhåller departementschefen, om att denna sida av arbetslöshetsfrågan måste ägnas en alldeles särskild uppmärksamhet. I dessa departementschefens ord vill jag till alla delar instämma. Departementschefen upptar till diskussion de olika praktiska åtgärder som föreslagits och framhåller, att de icke visa sig kunna giva några mera påtagliga resultat. Han förklarar sig därför icke vara i stånd att taga ståndpunkt till nu framkomna förslag, utan hyser den uppfattningen att saken endast kan vinna på att densamma i ett sammanhang med det snaraste upptages till närmare skärskådande i syfte att förslag må kunna föreläggas nästa års riksdag. — I nuvarande läge förefaller detta vara en nästan tröstlös syn på saken. För min del anser jag det vara ofrånkomligt att något göres i fråga om denna kräftskada på vårt samhälle och att det göres något *omedelbart*, då eljest skadeverkverkningarna kunna komma att visa sig obotliga. Ungdomsarbetslösheten är för visso av den mest allvarliga beskaffenhet inom så gott som alla näringsgrenar och alldeles särskilt göra sig dess konsekvenser gällande vid våra industrisamhällen på landsbygden. Det är därför ofrånkomligt att söka finna ett medel, vilket kan göra sig gällande omedelbart och i tillräcklig omfattning.

Ett sådant medel, vilket icke blivit diskuterat i den kungl. propositionen, är möjligheten att genom pensionering av äldre arbetare bereda ungdomen plats inom näringslivet. Det är visserligen sant, att detta medel alls icke kan användas såsom en permanent åtgärd mot ungdomsarbetslösheten, men för en enstaka gång och i ett så utomordentligt allvarligt läge som det nuvarande kan detta medel tillgripas och göras effektivt.

Inom de nyssnämnda industrisamhällena på landsbygden, där arbetslösheten visar sina kanske mest avskräckande verkningar, kvarhålla arbetsgivarna gamla arbetare i stor utsträckning av humanitära hänsyn, då de icke anse sig, särskilt under nuvarande förhållanden, kunna genom pensionering bereda dem ett ens någorlunda tillfredsställande uppehälle. Det är här i synnerhet som enligt vår mening staten skulle kunna i en situation som den nuvarande ingripa och på ett kraftigt sätt underlätta

den frivilliga pensioneringen från företagens sida av deras gamla arbetare. Detta skulle i så fall uppfattas allenast såsom en engångsåtgärd, vidtagen uteslutande i syfte att lätta närvarande ungdomsarbetslöshet.

För underlättandet av en dylik pensionering synas de möjligheter, som pensionsstyrelsens frivilliga försäkring erbjuder, vara värda beaktande.

Bestämmelser rörande denna försäkring återfinnas i 34 § pensionsförsäkringslagen och en kungl. kungörelse den 22 december 1927 (nr 489, med ändringar den 22 juni 1928, nr 290, och den 5 juni 1931, nr 234). För det här åsyftade ändamålet äro följande stadganden av intresse.

Genom erläggandet av frivilliga avgifter kan envar svensk man eller kvinna försäkras till erhållande av pension, vilken, oberoende av arbetsoförmåga, utgår från viss ålder, lägst 55 år och högst 70 år, samt för den, som fyllt 70 år, från och med den månad, under vilken avgiften inbetalas. Som förvaltningsbidrag avräknas 3 procent å erlagd avgift i den mån avgiften överstiger 100 kronor för år. Å resterande avgift beräknas pensionsbeloppet jämlikt utfärdade tariffer och förhöjes sedermera genom ett mindre statsbidrag.

Inbetalning av avgift kan äga rum å vilken som helst av rikets postanstalter och kvitteras i en försäkringsbok. Ansökning om pension för frivilligt erlagd avgift skall ingivas till pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, där sökanden senast blivit mantalsskriven. Vid ansökningen fogas prästbevis och försäkringsbok.

Enligt 7 § pensionsförsäkringslagen medräknas icke vid fastställandet av den årsinkomst, som lägges till grund för beräkningen av pensionstilllägg, mot frivilliga avgifter svarande pension intill ett belopp av högst 300 kronor. Om en arbetsoförmögen man åtnjuter en frivillig pension, icke överstigande nämnda belopp, och därutöver ej högre inkomst än 50 kronor, kan han erhålla högsta möjliga pensionstilllägg, 225 kronor.

Då en manlig arbetare, vilken nu uppnått en ålder av 65 å 67 år, kan beräknas ha genom erläggandet av obligatoriska pensionsavgifter intjänat en mot dessa avgifter svarande pension å cirka 50 kronor, skulle han, därest arbetsoförmåga i pensionsförsäkringslagens mening föreligger, under nyss nämnda förutsättningar kunna komma i åtnjutande av ett pensionsbelopp å ungefärligen 275 kronor utöver den frivilliga pension, som eventuellt beretts honom.

Vid avvägandet av storleken av det totala pensionsbelopp, som härvidlag kan komma i fråga, måste man av naturliga skäl i viss mån bortse från förhållandena i de större städerna och låta levnadsstandarden i mindre samhällen och på landsbygden bliva utslagsgivande. Enligt inhämtade upplysningar, huvudsakligen avseende mellansvenska fabriks- och brukssamhällen, beredas förutvarande arbetare genom arbetsgivarens försorg kontanta pensioner, vilka tillsammans med de jämlikt pensionsförsäkringslagen utgående pensionsförmånerna uppgå till belopp mellan 400 och 500 kronor.

Då en frivillig pension å 200 kronor jämte ovan omförmälda förmåner i form av pension för obligatoriska avgifter och pensionstillägg skulle ge ett sammanlagt pensionsbelopp å 475 kronor, har nämnda belopp för den frivilliga pensionen valts som utgångspunkt vid följande beräkningar.

Med ledning av den officiella statistikens uppgifter kunna samtliga de under år 1930 inom industrins olika grenar sysselsatta manliga arbetarna beräknas till de antal, som angivas i bifogade tabell.

Från ett antal företag, tillhörande grupperna 1 och 2 och sysselsättande sammanlagt 16,347 arbetare, av vilka 712 nått 65 år eller högre åldrar, ha erhållits uppgifter rörande åldersfördelningen bland de sistnämnda. Under antagande att denna åldersfördelning är tillämplig å arbetarstammen vid övriga företag, har beräknats dels antalen av de arbetare, som ha överskridit 64, respektive 66 års ålder, dels kostnaderna för beredande åt dessa arbetare av frivilliga pensioner å 200 kronor. (Se tabellen.)

Industrigren	Total- antal manliga arbetare	Antal arbetare		Kostnader (tusental kr.) för frivilliga pensioner å 200 kr. åt arbetare	
		över 64 år	över 66 år	över 64 år	över 67 år
1. Malmbrytning och metallindustri ...	137 950	6 010	4 160	10 648	6 862
2. Jord- och stenindustri	40 450	1 760	1 220	3 122	2 012
3. Träindustri.....	60 780	2 650	1 830	4 691	3 023
4. Pappers- och grafisk industri	50 770	2 210	1 530	3 919	2 526
5. Livsmedelsindustri	29 030	1 260	880	2 240	1 444
6. Textil- och beklädnadsindustri.....	21 530	940	650	1 662	1 071
7. Läder-, hår- och gummivaruindustri	12 910	560	390	997	642
8. Kemisk-teknisk industri.....	10 680	470	320	824	532
9. Kraft-, belysnings- och vattenverk ...	7 050	310	210	544	351
Summa	371 150	16 170	11 190	28 647	18 463

Som tabellens siffror ge vid handen, utgör genomsnittskostnaden för arbetare, som uppnått 65, respektive 67 år eller högre ålder, 1,772, respektive 1,650 kronor.

Skulle man kunna utgå från att staten för det här omhandlade, i hög grad behjärtansvärda ändamålet ville bidraga med en väsentlig del, förslagsvis 1,200 kronor, av det per arbetare erforderliga beloppet, finnes all anledning antaga att i ett stort antal fall det resterande beloppet, enligt beräkningarna genomsnittligt utgörande 572, respektive 450 kronor, skulle kunna tillskjutas av arbetsgivarna.

I dylikt fall kunde en arbetare, för vilken frivillig avgift erlagts med erforderligt belopp, erhålla dels motsvarande pension å 200 kronor, dels, därest han är arbetsoförmögen, avgiftspension och pensionstillägg å sammanlagt cirka 275 kronor och sålunda en total pension å cirka 475 kronor.

Är han vid avskedandet ännu icke arbetsoförmögen i pensionsförsäkringslagens mening och kan följaktligen ej komma i åtnjutande av den mot obligatoriska avgifter svarande pensionen jämte pensionstillägg, bör arbetsgivaren tillförsäkra honom en pension å 275 kronor, utgående tills arbetsoförmåga inträtt, vilket regelmässigt lärer bliva fallet omkring 67 års ålder. Engångskostnaden för en till denna ålder utgående, temporär livränta å nämnda belopp utgör enligt den nyligen bildade arbetarpensionskassans grunder för en 65-åring 576 kronor och för en 66-åring 297 kronor.

Det kan i detta sammanhang förtjäna uppmärksammas, att ett sådant bidrag från statens sida på 1,200 kronor per pensionerad arbetare skulle samtidigt minska det allmännas utgifter för underhållet av arbetslösa arbetare, eftersom en ung arbetslös förutsättes komma i den gamle pensionerade arbetarens ställe. Kostnaderna per arbetare och år i reservarbetena torde sålunda i medeltal uppgå till omkring 1,500 kronor.

Att mera bestämt beräkna utgifterna för ett dylikt tillskott från staten till den frivilliga pensioneringen av gamla arbetare är för närvarande fullständigt omöjligt och synes också knappast nödvändigt. Förutsätta vi emellertid att av de omkring 16,000 arbetare, vilka i enlighet med den bifogade statistiska uppställningen beräknas vara över 64 år inom den svenska industrien, hälften eller omkring 8,000 på detta sätt skulle komma att pensioneras, bleve statens kostnader 9,600,000 kronor eller i avrundat tal 10 miljoner kronor.

Om de ovan gjorda beräkningarna skett med hänsyn till den manliga ungdomen inom industrien på den grund att de av mig föreslagna åtgärderna närmast tagit sikte på denna form av ungdomsarbetslöshet, betyder detta icke att det föreslagna anslaget ej skulle kunna tagas i anspråk även för andra slag av ungdomsarbetslöshet i den mån detta kan visa sig lämpligt.

Handhavandet av anslaget bör ske genom den centrala myndigheten för vår arbetslöshetspolitik, för närvarande arbetslöshetskommissionen, och administrationen därav bör ske på samma sätt som den övriga arbetslöshetspolitiken. Arbetslöshetskommissionen bör sålunda på lämpligt sätt, framför allt givetvis genom de lokala arbetslöshetskommittéerna, undersöka i vad mån det kan befinnas lämpligt både ur synpunkten av ungdomsarbetslöshetens omfattning och karaktär samt effektiviteten ur arbetslöshetssynpunkt att använda anslaget i fråga för att medverka vid den frivilliga pensioneringen av äldre arbetare. Tillskottet av offentliga medel bör i varje fall icke sättas högre än det belopp av 1,200 kronor per arbetare varmed ovan räknats, men kan väl i särskilda fall, om så befinnes lämpligt, sättas lägre. Avtal böra givetvis träffas med arbetsgivarna angående villkoren för statsbidraget, varvid bland annat bör tillses att nödiga garantier givas för att ett motsvarande antal unga arbetare skola få sysselsättning samt i de fall då den pensionerade icke är invalid

att den ovan omtalade temporära pensionen på ett betryggande sätt säkerställles. Det närmare utformandet av dessa villkor för det föreslagna statsbidraget torde böra uppdragas åt arbetslöshetskommissionen.

Jag hemställer alltså,

att riksdagen måtte för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 10 miljoner kronor för att på ovan angivet sätt underlätta arbetsgivarnas frivilliga pensionering av äldre arbetare, i syfte att därigenom åstadkomma lättnad i ungdomsarbetslösheten.

Stockholm den 20 april 1933.

Gösta Bagge.

